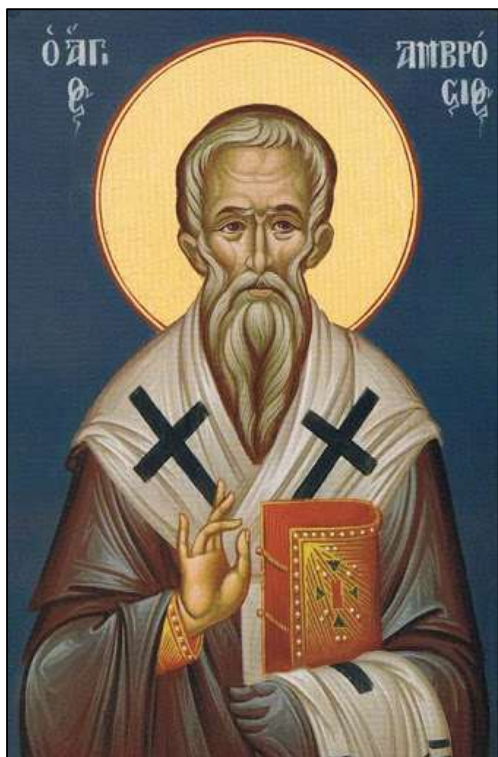

AMBRÓZ MILÁNSKY A JEHO KATECHÉZA V PASCHÁLNO M TÝŽDNI V DIELE O SVIATOSTIACH (DE SACRAMENTIS)

Ján PILKO

Pravoslávna bohoslovecká fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

Napriek tomu, že blažený Augustín bol učeníkom svätého Ambróza, vo svojej katechetickej praxi dôslednejšie sledoval miestne severoafrické tradície ako príklad milánskeho biskupa. Všeobecný plán katechetickej praxe blaženého Augustína sa odlišoval od spôsobu ktorý mal zaužívaný svätý Ambróz, pretože u Augustína prevažovala prax ktorá bola viac podobná katechetickej praxe svätého Jána Zlatoústeho. Svätý Ambróz bol skôr pokračovateľom mystagogickej tradície svätého Cyrila Jeruzalemského. Zlatoústy aj Augustín kládli osobitný dôraz na morálnu prípravu katechumenov a v tejto praxi pokračovali aj keď už boli katechumeni pokrstení. Podobne ako Zlatoústy aj Augustín zdôrazňoval, aby novopokrstení vynaložili všetko svoje úsilie na to, aby ich snehobiele krstné šaty zostali nepoškvrnené.

Severná Afrika mala okrem toho svoje vlastné starodávne tradície. Napríklad obrad zrieknutia sa Satana v Kartágu a zjavne aj v Hippo³⁴ sa neuskutočnil v predvečer krstu, ako to bolo všade vo východných cirkvách, ale pár týždňov pred ňou, pred obradom odovzdania symbolu viery. V čase Ambróza Milánskeho bola prax trochu odlišná. Pokiaľ ide o otázku vzdania sa Satana, ako aj vo všeobecnom slede mystagogickej katechizácie, Ambróz bol

³⁴ dnes Annaba v severnom Alžírsku

silne ovplyvnení systémom Cyrila Jeruzalemského. Rovnako ako Cyril aj Ambróz sa riadil zásadou, že je lepšie raz vidieť, ako počuť sedemkrát: Napokon, nič netušiacich predsa prenikne svetlo tajomstiev lepšie, ako keby mu predchádzalo vysvetlenie. [4] Podobne ako Cyril aj Ambróz pred krstom vysvetľoval hlavne symbol viery. Je pravda, že na rozdiel od Cyrila mu Ambróz nevenoval štrnásť svojich katechéz, ktoré trvali tri hodiny, ale vsunul ho do jednej ucelenej katechetickej homílií v ktorej tento symbol viery vysvetlil. Keď boli katechumeni pokrstení, bolo im od utoroka Svetlého týždňa vysvetľované základné učenie ktoré sa týkalo svätých tajín. Základným obsahom bolo: Zrieknutie sa satana, krst, myropomazanie, eucharistia a v závere modlitba Pána – Otče náš. [2]

Pre ilustráciu si môžeme pozrieť tabuľku ktorú na základe preskúmaných prameňov diel Ambróza Milánskeho, Cyrila Jeruzalemského a Teodora Mopsuestského zostavil Pavel Gavriluk. [2]

Homília	Cyrl Jeruzalemský	Ambróz Milánsky	Feodor Mopsuestský
Prvá	Svetlý pondelok: 1 Pet 4, 7 – 5, 14. Zrieknutie sa satana a prijatie Christa	Svetlý utorok: Jn 5; 4 Zrieknutie sa satana, pomazanie olejom radosti	Do prijatia krstu: Modlitba Otče náš
Druhá	Svetlý utorok: Rim 6, 3 – 14. Zoblečenie odevu, pomazanie olejom radosti pred ponorením do vody, Trojité ponorenie do vody a Trinitárna formula	Svetlá streda: Rim 6, 3 – 14. Trojité ponorenie do vody a Trinitárna formula(Vyznanie viery v mene Svätej Trojice) Myropomazanie hlavy po trojitom ponorení (začiatok)	Do prijatia krstu: Zrieknutie sa satana, Vyznanie viery v mene Svätej Trojice, pomazanie olejom radosti
Tretia	Svetlá streda: 1Jn 2, 20 – 28.	Svetlý štvrtok: 2 Kor 1, 21; Jn 9.	Do prijatia krstu: Vyzlečenie odevu, pomazanie tela

	Myropomazanie hlavy, uší nosa a hrude	Myropomazanie hlavy, umytie nôh duchovná pečať	olejom pred krstom, modlitba – vzývanie Svätého Ducha nad vodou, trojité ponorenie
Štvrtá	Svetlý štvrtok: 1 Kor 11, 23. Eucharistia	Svetlý piatok: 1 Kor 12, 4. Plody svätého krstu, Eucharistia (začiatok): modlitba posvätenia	Po krste: Eucharistia: príprava svätých Darov, ďakovná modlitba, umytie rúk biskupa, modlitba za živých a zosnulých
Piata	Svetlý piatok: 1 Pt 2, 1. Eucharistia, umytie rúk biskupa, ďakovná modlitba, Trisvjatoje Otče náš	Svetlá sobota: Gn 14, 17 - 20; Ž 22. Eucharistia (pokračovanie), Modlitba Otče náš	Po krste: Eucharistia, epikléza, prijímanie
Šiesta			
Nedeľa			
Jn 6. Eucharistia (záver) čas a miesto modlitby			

Z tejto tabuľky je zrejmé, že Ambróz priamo vychádzal zo štruktúry mystagogickej katechézy jeruzalemského biskupa, ktorého sa nedržali ani v Ríme ani v Severnej Afrike. Môžeme k tomu podotknúť, že kalendár liturgických čítaní bol veľmi obľúbený aj mimo Palestíny nie len na východe, ale aj v Arménsku a na západe. Aj na základe uvedeného treba povedať, že toto porovnanie systému katechizácie Ambróza, Cyrila a Feodora sa týka iba všeobecnej štruktúry a ich konceptu a nie samotného obsahu. Čo sa týka obsahu, bolo by nesprávne tvrdiť, že v Miláne sa riadili palestínskymi tradíciami, zatiaľ čo v severnej Afrike sa riadili antiochijskými tradíciami. Ambróz vo väčšine svojich príkladov katechizácie neuvádza svoje patristické zdroje. Keď hovorí o obrade zrieknutia sa (satana), ako o podpísaní dlhu s Bohom, alebo o pomazaní

tela olejom radosti pred krstom ako o príprave bojovníka na rozhodujúcu bitku, alebo o vode krstu, ktorý prirovnáva k lonu matky, alebo o trblietavých bielych šatách novopokrstených ako príklad bielych šatách ženichovej nevesty na svadbe, očividne čerpá z mystagogickej tradície celej Cirkvi.

Je potrebné k tomu poznamenať, že obrad svätého krstu v západnej časti cirkvi na rozdiel od východnej časti líšil dvomi pozoruhodnými detailmi. Pred zrieknutím sa satana sa na západe konal obrad nazvaný otvorenie uší a nosných dierok (effeta – otvor sa), o ktorom na východe nič nepočujeme. Tento obrad vychádza z evanjelia podľa Marka, kde je opísaný zázrak Isusa Christa. Tam priviedli k Nemu hluchonemého a prosili Ho, aby naňho vložil ruku. On ho vzal nabok od zástupu, vložil mu prsty do uší, poslinil si ich a dotkol sa mu jazyka. Potom pozdvihol oči k nebu, vzdychol a povedal mu: Effeta, čo znamená: Otvor sa! V tej chvíli sa mu otvorili uši a rozviazal spútaný jazyk a správne rozprával. [Mk 7, 33-35] V diele o Sviatostiach (De sacraentis) Ambróz vysvetľuje novopokrsteným tento obrad, ktorý sa uskutočnil na Veľkú sobotu pred krstom: *Čo sme teda urobili v sobotu? Bezpochyby otvorenie. Tajomstvo otvorenia sa udialo vtedy, keď sa ti kňaz (biskup) dotkol uší a nosa. Čo to znamená? Keď v evanjeliu k nášmu Pánovi Isusovi Christovi priniesli hluchonemého človeka, dotkol sa mu uší a úst. Uší lebo bol hluchý a úst, lebo bol nemý, pričom povedal: Effeta[4] Je to hebrejské slovo, ktoré sa po latinsky povie: adaperire, čiže: otvor sa. Aj tebe sa kňaz dotkol uší preto, aby sa ti uši otvorili pre kňazské výklady a príhovory. Povieš mi: Ale prečo nosa? Tamtomu nemému sa dotkol úst, aby od Christa dostal hlas, keďže nevedel vyrozprávať nebeské tajomstvá. [Ž 78, 2] Jemu úst, lebo to bol muž. Teraz sa však krstia aj ženy a čistota služobníka nie je taká, ako čistota Pána. Nemožno ich ani len porovnávať, lebo Pán hriechy odpúšťa, kým služobníkovi sa hriechy odpúšťajú. Preto sa biskup, aby zachoval ako dôstojnosť obradu, tak aj svojho biskupského postavenia, nedotýka sa úst, ale nosa. Prečo nosa? Aby si zacítil lúbeznú vôňu vernosti naveky. Aby si aj ty, ako svätý apoštol hovoril: sme Christovou lúbeznou vôňou pre Boha. [2 Kor 2, 15] Aby sa aj v tebe naplno rozhořela viera a oddanosť. [4]*

Cirkevní učitelia vnímali, aj na základe logiky samotných evanjelií, obradné otváranie uší a nosných dierok skôr duchovne. Uši pokrstených boli pomazané olejom, aby nezostali hluchí k mystickému katechizovaniu, v ktorom sa odhalil skutočný význam svätých tajín, nosa, aby mohli dýchať Christovou vôňou, ako apoštol Pavol kedysi obrazne nazýval kázanie evanjelia. [2 Kor 2, 15] Všimnime si, že príbeh evanjelia sa vzťahuje na otvorenie úst, nie na nosné dierky. Ambrose vysvetľuje podobný rozdiel v cirkevnej praxi s ohľadom na slušnosť: nie je vhodné, aby sa kňaz dotýkal pier žien ktoré mali byť pokrstené. [4]

Druhým rysom milánskeho obradu bolo to, že diakoni, dodatočne umývali nohy novopokrstených kresťanov po vystúpení z krstiteľnice. Ako tvrdí Ambróz

v tom čase v baptistérii čítali evanjeliou pasáž vysvetľujúcu význam obradu: *Isus vstal od večere, odložil si vrchný odev, vzal plátený ručník a opásal sa. Potom nalial do umývadla vody a začal umývať učeníkom nohy a utierať ich ručníkom, ktorým bol opásaný.* [Jn 13, 4-5] Z nasledujúceho rozprávania sa dozvedáme, že na jednej strane umytie nôh charakterizovalo úlohu očistenia [Jn 13, 8-10] a na strane druhej slúžilo ako príklad pokory pre učeníkov. [Jn 13, 13-16] Je zaujímavé, že v Španielsku bol tento obrad zrušený na začiatku 4. storočia. Možno bolo dôvodom to, že niektorí kňazi začali brať peniaze za krst, čo odôvodňovali tým, že umývanie nôh bolo doplnenou službou. [2] V Ríme v 4. storočí obrad umývania nôh nevykonávali, ako o tom svedčí Ambróz, pravdepodobne kvôli veľkému počtu katechumenov pristupujúcich k svätému krstu: *Uvedomujeme si, že v rímskej cirkvi, ktorej vzor a príklad ináč vo všetkom sledujeme, tento zvyk nepoznajú. Obyčaj umývania nôh u nich teda nemajú, ale pomysli na to, že od neho možno upustili kvôli veľkým počtom.* [4]

Otvorenie a umývanie nôh sú dva západné obrady, ktoré na východe prijaté neboli. Pokiaľ ide o otvorenie, ani jeden východný otec nespája pomazanie čela alebo tela pred krstom s touto pasážou Evanjelia³⁵ Samozrejme v tejto štúdii sa nemôžeme podrobnejšie zaoberať všetkými zložitostami obradu, pretože tieto otázky patria skôr do dejín liturgiky ako do dejín katechézy. [8]

Vo svojich katechetických homíliách o sviatostiach bol Ambróz nielen talentovaným mystagógom, ale aj citlivým psychológom a jemným apologétom. Začínal akékoľvek vysvetlenie s tým, že bol skeptický k pohľadu človeka, ktorý pochybuje nad všetkým čo sa deje v týchto liturgických tajomstvách. Postavil svoje vysvetlenie svätých tajín na základe spásonosného poznania, ktoré novopokrstený kresťania dostali počas katechizácie. Za týmto účelom obracal pozornosť k biblickému príbehu spásy človeka a nadviazal na neho najväčšie Božie zázraky s pôsobením blahodäte Svätého Ducha v liturgických obradoch.

V tajomstve svätej Eucharistie sa pôsobením blahodäte Svätého Ducha stáva chlieb a víno Christovým Telom a Krvou. Čo sa týka presného okamihu, kedy dochádza k tomuto okamihu vysvetľuje Ambróz nasledujúco: *Možno povieš: No môj chlieb je taký obyčajný. Ale tento chlieb je chlebom len pred sviatostnými slovami. Keď sa k nemu pridá posvätenie, stáva sa z chleba Christovo Telo. Preto podajme aj dôkaz o tom, ako môže byť Christovým Telom to, čo je chlebom. Aké slová a čie slová vykonávajú posvätenie? Pánove Isusove. Lebo všetko ostatné, čo bolo vyslovené pred tým,*

³⁵ Tam priviedli k Nemu hluchonemého a prosili Ho, aby naňho vložil ruku. On ho vzal nabok od zástupu, vložil mu prsty do uší, poslinil si ich a dotkol sa mu jazyka. Potom pozdvihol oči k nebu, vzdychol a povedal mu: „Effeta, čo znamená: Otvor sa!“ [Mk 7, 33-35]

pochádza od kňaza: on vzdáva Bohu chválu, on prednáša príhovor, on prosí za ľud, za vladárov a za ostatných. [1 Tim 2, 1-2] Ale keď prichádza k vytvoreniu tohto veľkého tajomstva už kňaz nepoužíva svoje vlastné slová, ale používa Christove slová. Čiže túto tajinu vytvárajú Christove slová. [4] Podobné stanovisko zdieľal aj svätý Ján Zlatoústý. [3] Modlitba posvätenia sú slová Christa pri tajomnej večeri: Toto je Moje Telo.. toto je Moja Krv... [Mt 26, 26-29] Ambróz zdôrazňuje že tieto slová hovoril sám Isus. Christos je neviditeľne prítomný na svätej liturgii a opakuje tieto slová cez ústa kňaza. Pre porovnanie, podľa svätého Cyrila Jeruzalemského a Theodora Mopsuestského [1] prebieha moment posvätenia zostúpením Svätého Ducha počas epiklézy (modlitby vyzývania Svätého Ducha). Ako hovorí Cyril vo svojej piatej mystagogickej katechéze: *Potom, keď sme sa posvätili týmito duchovnými hymny, prosíme ľudomilného Boha, aby zoslal na predložené dary Svätého Ducha, aby učinil chlieb Telom Christovým a víno Krvou Christovou. Lebo čoho sa dotkne Svätý Duch to je posvätené a premenené.* [6] Všimnime si, že na Východe nebola táto otázka predmetom horúcej debaty ako na Západe a po dlhú dobu boli na túto otázku rôzne pohľady, ako sme videli v príklade Jána Zlatoústeho a jeho priateľa Theodora Mopsuestského. Etapy a obsah katechézy v latinsky hovoriacej západnej časti rímskeho impéria sú zhruba podobné s tými, s ktorými sme sa stretli v Jeruzaleme a Antiochii. V tomto ohľade môžeme hovoriť o skutočne katolíckej tradícii, ktorá sa nakoniec sformovala koncom štvrtého storočia. [2]

O SVIATOSTIACH (DE SACRAMENTIS) VÝKLAD NA PRVÉ DVE KAPITOLY

Úvod

Podobne ako u iných cirkevných spisovateľov a teológov, aj dielo svätého Ambróza Milánskeho o Sviatostiach bolo prednesené v paschálnom týždni, kedy už boli katechumeni pokrstení. Tieto katechézy boli prednesené od utorka do soboty Svetlého týždňa. Katechéza pozostáva zo šiestich ucelených homílií.

Prvá katechéza

V prvej katechéze k novopokrsteným rozoberá Ambróz obrad effeta s ktorým môžeme stretnúť v diele o Tajinách. Podľa jeho svedectva sa tento obrad uskutočňoval v sobotu. *Čo sme teda urobili v sobotu? Bezpochyby otvorenie Tajomstva otvorenia sa udialo vtedy keď sa ti kňaz dotkol uší a nosa. Čo to znamená? Keď v evanjeliu k nášmu Pánovi Isusovi Christovi priniesli hluchonemého človeka,*

*dotkol sa mu uší a úst. Uší, lebo bol hluchý a úst, lebo bol nemý, pričom povedal: Effeta!*³⁶
Aj tebe sa kňaz dotkol uší preto, aby sa ti uši otvorili pre kňazské výklady a prihovory.
[4]

V tejto prvej katechéze sa Ambróz zameriava na zrieknutie sa démona, ale zároveň aj zrieknutie sa tohto sveta. *Zriekol si sa teda svata, zriekol si sa svetských radostí, a preto buď ostražitý. Kto dlhuje peniaze, ten má svoju dlžobu stále na mysli. A ty Christovi dlhuješ vieru. Drž sa preto tejto viery, ktorá je omnoho vzácnejšia, ako peniaze. Ved' viera je večným dedičstvom a peniaze len dočasným. Aj ty maj stále pred očami to, čo si sľúbil a potom budeš bez obáv, ak neporušíš sľub, splatíš aj svoj dlh.* [4]

V ďalšej časti tejto katechézy môžeme vidieť podobnú paralelu výkladu svätého krstu a jeho predobrazov ako v predchádzajúcom diele O tajomstvách, kde v tretej kapitole používa príklady zo Starej zmluvy doplnené o exegézu Novej Zmluvy. Ambróz hovorí o význame blahodate Svätého Ducha, ktorý posväcuje vodu *voda uzdravuje len vtedy, keď zostúpi Svätý Duch a posväťí vodu,* [Mt 3, 14-15] *Christos tam zostúpil iba preto, aby sa očistilo telo, ktoré si vzal z našej prirodzenosti. Christos totiž nepotreboval zmývať vlastné hriechy, lebo On sa nedopustil hriechu.* [1 Pt 2, 22] *To bolo potrebné len pre nás, čo zostávame uväznení v hriechu.* [4]

Ambróz reaguje na skeptikov, že ak sa pozeráme na obrad svätého krstu telesnými očami, potom sa naozaj nič mimoriadne nestane. Bez pôsobenia Svätého Ducha nemôže voda umývať nečistotu hriechu vo vnútri človeka. *Ty si však uvidel len to, čo si svojím telesným zrakom a ľudským pohľadom vidieť mohol. Uvidel si to, čo sa dá vidieť, ale to čo skutočne pôsobí, si nevidel. A to neviditeľné je pritom omnoho dôležitejšie ako viditeľné, lebo viditeľné je do času, kým neviditeľné je naveky.* [2 Kor 4, 18] [4] Ambrose pri tomto výklade používa niekoľko biblických obrazov, aby pomohol vidieť novopokrsteným kresťanom neviditeľné, tajné pôsobenie Svätého Ducha. Ako príklad uvádza Námána, ktorý bol malomocný a vrhol sa do vôd Jordánu neveriac že obyčajná voda dokáže vyliečiť jeho chorobu. Po uzdravení uveril slovám proroka, že to nie voda bola tá ktorá uzdravuje, ale milosť Božia, ktorá účinkuje cez vodu. *Nakoniec nech ňa poučí aj čítanie z knihy kráľov. Námán bol Sýrčan, bol malomocný a nič ho nemohlo očistiť. Tu povedalo zajaté dievčatko, že v Izraeli je prorok, ktorý ho môže očistiť od náказы malomocenstva. Nabral teda zlata a striebra a vydal sa k izraelskému kráľovi. Keď sa ten dozvedel, dôvod jeho návštevy, roztrhol si rúcho a povedal, že je to najskôr provokácia, keď sa od neho žiada to, čo nie je v kráľovskej moci. Ale Elizeus kráľovi odkázal, aby Sýrčana poslal k nemu a tam sa zvie, že v Izraeli je Boh. Keď prišiel, prikázal mu, aby sa sedem ráz ponoril v rieke Jordán. Vtedy začal sám seba presviedčať, že v jeho vlasti majú*

³⁶ „Otvor sa.“

rieky lepšiu vodu, do ktorej sa veľa ráz ponoril, a nikdy ho to z malomocenstva neočistilo. To ho odradilo a neposlúchol prorokov pokyn. Ale na povzbudzovanie a presvedčanie sluhov ustúpil a ponoril sa. V tom bol očistený a pochopil, že to nie jej voda, čo každého očisťuje, ale blahodať. [4]

Ak sa pozrieme na druhé porovnanie v Ambrózovom diele, naše hriechy sa topia vo vodách svätého krstu, rovnako ako bol zničený hriešny ľudský rod vo vodách potopy v čase Noeho, alebo rovnako ako sa utopila celá faraónova kavaléria v Červenom mori. *Každé telo bolo skazené svojimi nepravosťami. Preto hovorí: Boh tým ukazuje, že telesná nečistota a poškvrna ťažkého hriechu mári milosť Ducha. Preto keď Boh chcel obnoviť to, čo daroval, spôsobil potopu a spravodlivému Noemovi rozkázal nastúpiť do korába.*[4] Každý pokrstený je zase podobný slepému človeku, ktorého Isus prikázal umyť sa vo rybníku Siloe. [Jn 9, 1-12] Po umytí ich sa ich oči otvorili, aby pochopili dovtedy neviditeľné pôsobenie Svätého Ducha. [2]

V závere tejto prvej katechézy hovorí Ambróz o tom, že už dávno predtým ako vznikli židovské sviatosti, bol predobraz svätého krstu v potope sveta a keďže im predobraz nášho krstu predchádzal je viditeľné že kresťanské tajiny sú staršie ako židovské. [2]

Druhá katechéza

Druhá katechéza hovorí o krste, jeho predobrazoch a Ambróz tu spomína aj krst u pohanov a židov, ktoré porovnáva s kresťanským krstom. *Je veľa druhov krstu, no apoštol hovorí, že je jeden krst [Ef 4, 5]. Prečo? Existujú totiž aj krsty pohanov, ale to nie sú krsty. A hoci sú tiež obmytia, krsty to byť nemôžu. Umývajú si telo, ale vinu zmyť nevedia. Aj u židov existovali krsty, z ktorých niektoré boli nepotrebné, ale iné sa stali predobrazom.* [4] Tertulián vo svojom diele o svätom krste [9] píše o pohanoch ako o tých, ktorí sú zbavení chápania všetkého duchovného. Okrem toho čistia svoje domy, chrámy a celé mestá pokropením krvou aspoň počas sviatku pohanského boha Apolóna, umývajú sa a predstavujú si, že to robia pre svoju obnovu a beztrestnosť svojich zločinov. [5] Ak si pohania myslia, že voda v náboženských obradoch má očistnú moc, potom ktoré náboženstvo je vyššie ako náboženstvo živého Boha? Ak toto vezmeme do úvahy, aj tu budeme poznať túžbu diabla napodobňovať Božie diela, keď on sám zavádza krst medzi svojimi vlastnými. Ale je tam niečo podobné? Nečistý sa očisťuje, ten ktorý zahynul sa oslobodzuje, odsúdenému je odpustené. Takto by diablo zničil svoje vlastné dielo, keby zmýval hriechy, na ktoré sám navádza. [5]

Krst bol ustanovený preto, aby tento svet neovládala leš a úklady démona, ako o tom hovorí aj samotný Christos: farizeji, ktorí nechceli prijať Jánov krst,

zmarili Boží zámer. [Lk 7, 30] Preto aj Ambróz hovorí, že krst je Božím zámerom a akú veľkú milosť dostanú tí, ktorí naplňajú tento Boží zámer. [4]

A teraz sa pozri, vďaka čomu prijímaš krst ty, veď krst má svoj pôvod v Christovom kríži, v Christovej smrti [Rim 6, 3]. Tam sa skrývajú všetky tajomstvá, lebo trpel za teba. Len v ňom si vykúpený, len v ňom si spasený. [4] Sväté Písmo zreteľne svedčí o tom, že prvý človek v raji bol veľmi dobrým, [1Mjž 1, 31] krásnym a dokonalým Božím stvorením. Na druhej strane predsa len nebol bytosťou svojbytnou a neohraničenou, navyše bol odkázaný na neustálu Božiu pomoc. Iba Stvoriteľ dáva stvorenému svetu život aj dych, a iba Ním žijeme, pohybujeme sa a existujeme. [Sk 17, 25-28] Všetko Božie stvorenie, aj keď by bolo ako dokonalé, predsa je len stále podmienené a nie je schopné autonómnej existencie mimo Boha. [12] Svätý Cyril Alexandrijský podobne ako bl. Augustín hovorí, že väčšia blahodať je tá, ktorú priniesol a dáva Isus Christos: Pretože kvôli závisť diabla vstúpila do sveta smrť a vnútri človeka sa usídlil hriech, Christos sa usídlil do vnútra človeka prostredníctvom svojho Ducha, aby nielen odstránil smrť spôsobenú závisťou diabla, ale aj dal človeku väčšiu blahodať. A ako ju dal? Tak, že zvíťazil a premohol diabla, ktorý snoval úklady proti človeku, daroval človeku večný život namiesto smrti, ktorú spôsobil diabol. [10]

Svätý Cyril Jeruzalemský k tomu dodáva, že vo svätom krste sa deje neobyčajná a paradoxná vec, veď sme skutočne nezomreli ani sme neboli skutočne pochovaní, ani sme neboli skutočne ukrižovaní a nevstali z mŕtvych. Christos bol skutočne ukrižovaný, skutočne zomrel a vstal z mŕtvych. Toto všetko je nám darované, aby sme keď už sme sa stali účastníkmi jeho utrpenia napodobnením (vo svätom krste) získali spásu. Nech si nikto nemyslí, že krst poskytuje iba odpustenie hriechov a blahodať synovstva ako krst Jána, ktorý poskytoval iba odpustenie hriechov, ale správne vieme, že ako je krst očistenie hriechov a nositeľom darov Svätého Ducha, tak je aj antitypom Christových utrpení. [6]

Apoštol Pavol v liste rímskym kresťanom píše: *Alebo neviete, že všetci, čo sme boli pokrstení v Krista Ježiša, boli sme pokrstení v jeho smrti? Krstom sme teda spolu s ním boli pochovaní v smrti, aby sme tak, ako bol slávou Otca vzkriesený z mŕtvych Kristus, aj my kráčali v novote života. Ak sme s ním zjednotení podobnosťou jeho smrti, budeme s ním zjednotení aj vo vzkriesení. Veď vieme, že náš starý človek bol spolu s ním ukrižovaný, aby bolo zneškodnené telo hriechu, aby sme už viac neboli otrokmi hriechu. Lebo kto zomrel, stal sa slobodným od hriechu. Veríme, že ak sme zomreli s Kristom, spolu s ním budeme aj žiť. Veď vieme, že Kristus, vzkriesený z mŕtvych, už viac nezomiera, smrť už viac nad ním nepanuje. Totiž smrťou, ktorou zomrel, zomrel pre hriech raz navždy, ale život, ktorý žije, žije Bohu. Tak aj vy usudzujte, že ste mŕtvi hriechu, ale žijete Bohu v Ježišovi Kristovi.* [Rim 3, 11] Podobne uvažuje aj Ambróz

v závere svojej katechézy nadväzujúc na slová apoštola Pavla. Čo znamená, že je to: v smrti? Že tak, ako zomrel Christos, máš aj ty okúsiť smrť. Lebo ako Christos zomrel hriechu a žije Bohu, tak aj ty máš v tajine krstu odumrieť predošlým zrodom hriechov, aby si v Christovej milosti mohol vstať z mŕtvych. Ide teda o smrť, ale nie o ozajstnú smrť v tele, ale o jej spodobnenie. Keď sa totiž ponáraš, berieš na seba podobu mŕtveho v hrobe a získavaš podiel na tajomstve jeho kríža tak, ako bol Christos zavesený na kríž a jeho telo bolo pribité klincami. [4] Existuje predpoklad že krst v období Ambróza sa v Miláne vykonával tak, že diakoni ktorí stáli v baptistériu držali kršteného za rozťahnuté ruky v tvare kríža zatiaľ čo kňaz, alebo biskup ho držali za hlavu a spoločne ho ponárali pod vodu. [4] Záver druhej katechézy hovorí o pomazaní po krste. Všimni si prečo si bol pomazaný. Povedal, že pre večný život. Preto neuprednostňuj tento život pred tamtým. Keď napríklad povstane proti tebe nejaký nepriateľ a chce, aby si sa zriekol viery, a keď sa ti bude vyhrážať smrťou, len aby si sa nejako previnil, uvaž, čo si treba vybrať. Nevýberaj to, pre čo si nebol pomazaný, ale vyber to, pre čo si pomazaný bol: daj prednosť večnému životu pred životom časným. [4] Pri porovnaní s ostatnými katechézami Ambróza Milánskeho, je predpoklad že táto druhá katechéza nie je kompletná, keďže ostatné katechézy sú zakončené doxológiou.

SUMMARY

Although Blessed Augustine was a disciple of St. Ambrose, in his catechetical practice he followed local North African traditions more closely as an example of the Bishop of Milan. The general plan of the catechetical practice of Blessed Augustine differed from the way in which Ambrose of Milan was common, because Augustine was dominated by a practice that was more similar to the catechetical practice of St. John Chrysostom. Ambrose was rather a continuation of the mystagogic tradition of Cyril of Jerusalem. In his catechetical homilies "On the Sacraments", Ambróz was not only a talented mystagologist, but also a sensitive psychologist. He began any explanation with the fact that he was skeptical of the view of a man who doubts everything that happens in these liturgical mysteries. He based his explanation of the holy secrets on the basis of the saving knowledge that the newly baptized Christians received during the catechesis. To this end, he drew attention to the biblical story of man's salvation and followed up on God's greatest miracles with the work of the benevolence of the Holy Spirit in liturgical rites. In the article we tried to approach Ambrose's understanding of the Holy Baptism in the context of the biblical basis of the Old and New Testaments, as well as his system of catechesis in the light week. We also see from the content that he was an excellent teacher and a talented rhetoric.

His approach in catechesis is very simple and accessible to all ages and levels of education of listening Christians.

REFERENCES

Patristic sources

1. THEODORE OF MOPSUESTI. 1949. *Book for the baptized*. Les homélies catéchétiques. Ред. Tonneau R. Studi e Testi 145. Vaticano : Biblioteca Apostolica Vaticano, 1949. /ФЕОДОР МОПСУЭСТИЙСКИЙ. Книга для крещаемых. Les homélies catéchétiques. Ред. Tonneau R. Studi e Testi 145. Vaticano : Biblioteca Apostolica Vaticano, 1949./
2. GAVRILYUK, P. 2001. *The history of catechesis in the ancient church*. [Ed. holy George Kochetkov]. Moscow : St. Filaret Moscow Higher Orthodox Christian School, 2001. 315 p. /ГАВРИЛЮК, П. 2001. История катехизации в древней церкви. [Под ред. свящ. Георгия Кочеткова]. Москва : Свято-Филаретовская московская высшая православно-христианская школа, 2001. 315. s./
3. Works of the holy father of our John Chrysostom archbishop of Constantinople. Word to Judas betrayal. Volume Two in Two Books. Book one. St. Petersburg : Edition of the St. Petersburg Theological Academy, 1896. /Творения святого отца нашего Иоанна Златоустаго архиепископа константинопольскаго. Слово на предательство Иуды. Том второй в двух книгахъ. Книга первая. С. Петербургъ : Издание С. Петербургской Духовной Академии, 1896.
4. AMBRÓZ, sv. 2017. *Výklad vyznania viery, o sviatostiach, o tajomstvách*. Trnava : Trnavská univerzita, Teologická fakulta, 2017. 309. s.
5. TERTULLIAN. About baptism. In Library of the Fathers and Teachers of the Western Church. (Translation by Bishop Vasiliy (Bogdashevsky). Volume 31. Kiev: Kiev Theological Academy, 1915. pp. 35-59. [2020-02-16]. Available from: https://azbyka.ru/otechnik/Tertullian/o_kreshenii/#0_1. /ТЕРТУЛЛИАН. О крещении. [online]. Ин Библиотека Отцов и Учителей Церкви Западных. (Перевод еп. Василия (Богдашевского). Том 31. Киев : Киевская Духовная Академия, 1915. с. 35-59. [2020-02-16]. В: https://azbyka.ru/otechnik/Tertullian/o_kreshenii/#0_1/
6. CYRIL JERUZALÉMSKÝ, sv. 1997. *Mystagógické katechese*. Velehrad : Refugium, 1997. 80 s. ISBN 80-86045-09-9.
7. KIRILL ARCHBISHOP OF JERUSALEM, saint. 1991. *Catechetical and mystical lectures*. Moscow, 1991. /КИРИЛЛ АРХИЕПИСКОП

ИЕРУСАЛИМСКИЙ СВЯТИТЕЛЬ. 1991. *Поучения огласительные и тайноводственные*. Москва, 1991.

Scientific sources

8. MITCHELL, L. L. 1966. *Baptismal Anointing*. London : SPCK, 1966.
9. KOCHAN, P. 2018. Historicko-patristický úvod k Tretiemu listu ku korintským od apoštola Pavla. In *Acta Patristica*. Prešov : Prešovská univerzita, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2018, roč. 9, č. 19, s. 177-184. ISSN 1338-3299.
10. PRUŽINSKÝ, Š. 2019. Pojmy charis, charizma a charita v biblickej, historickej, eschatologickej a sociálnej perspektíve. In *Historia Ecclesiastica : časopis pre dejiny cirkví a náboženstiev v Strednej Európe*. Prešov, Prešovská univerzita, 2019, roč. 10, č. 2, s. 39-49. ISSN 1338-4341.
11. SAVČÁK, P. 2019. Dochalcedónci a problém cirkevnej jednoty. In *Acta Patristica*. Prešov : Prešovská univerzita, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, roč. 10, č. 20, s. 97-104. ISSN 1338-3299.
12. ŽUPINA, M. 2017. Prvotný stav človeka v raji (raj a púšť ako stavy života a mysle človeka). In *Acta Patristica*. Prešov : Prešovská univerzita, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, roč. 8, č. 17, s. 83-97. ISSN 1338-3299.

AMBROS OF MILAN AND ITS CATECHESIS IN THE PASCHAL WEEK IN THE WORK ON THE SACRAMENTS (DE SACRAMENTIS)

Jan PILKO, assistant professor, Faculty of Orthodox Theology, University of Presov, Masarykova 15, 080 01 Presov, Slovakia, jan.pilko@unipo.sk, 00421517724729

Abstract

In this article, we will try to approach the method of catechesis of Ambrose of Milan at the time when he was a bishop in Milan. The primary source of the presented analysis was his work "De sacramentis", which deals with the basic mysteries of the Church, which were received by the newly baptized catechumens.

Keywords

Liturgy, baptism, chrismation, Eucharist, catechesis, catechumen